

Collectieve straf bij fraude

Wat kan een universiteit of hogeschool doen als een student ervan verdacht wordt bij het maken van een toets fraude te hebben gepleegd? Om te beginnen moet de **examinator** het bewijs leveren dat de student fraude heeft gepleegd. Vervolgens moet de **examinator** taxeren of en in hoeverre de toets, gegeven de gepleegde fraude, nog steeds een betrouwbare meting vormt van het prestatieniveau van de betrokken student. Dat kan tot de beslissing leiden dat het prestatieniveau niet op basis van de afgelegde toets beoordeeld kan worden en dat dus op een later tijdstip met een nieuwe toets moet worden vastgesteld of de student aan de gestelde toetseisen voldoet. Daarnaast moet het daartoe aangewezen **tuchtorgaan** onderzoeken en beslissen of de student gestraft moet worden voor het plegen van de fraude en welke straf hem of haar moet worden opgelegd. Maar soms treden er complicaties op, vooral bij groepswijze onregelmatigheden.

CASUS I. De **examinator** komt achteraf tot de conclusie dat de afgenomen toets geen betrouwbare meting vormt van het prestatieniveau van de toetsdeelnemers uit groep B: toets X werd maandag bij groep A, maar vervolgens op donderdag in ongewijzigde vorm bij groep B afgenomen. De toetsuitslagen van groep B worden ongeldig verklaard, aangezien studenten uit groep B voorkennis kunnen hebben gehad van de vragen die hun te wachten stonden. Zij moeten een nieuwe toets afleggen. Het daartoe aangewezen **bestuursorgaan** staat voor de beslissing of aan de studenten van groep B een schadevergoeding moet worden toegekend. Uiteraard acht het daartoe aangewezen **tuchtorgaan** geen redenen aanwezig om studenten uit groep B wegens hun mogelijke voorkennis te vervolgen.¹

CASUS II. De **examinator** komt achteraf tot de conclusie dat de afgenomen toets geen betrouwbare meting vormt van het prestatieniveau van de toetsdeelnemers: op grond van de scheve cijferverdeling binnen de deelnemersgroep heeft men het sterke vermoeden dat sommige studenten voorkennis hebben gehad van de opgaven. De toetsuitkomsten worden ongeldig verklaard en alle deelnemers moeten een nieuwe toets afleggen.² Het daartoe aangewezen **tuchtorgaan** doet naspeuringen maar kan geen schuldigen vinden. Bij wijze van *collectieve straf* overweegt men de betrokkenen het recht op een tussentijdse inhaaltoets te ontzeggen, tenzij de schuldigen zichzelf alsnog aangeven. Maar de bedrijfsjuristen van het College van Bestuur, aan wie advies werd gevraagd, raden dat ten sterkste af aangezien het opleggen van een collectieve straf zich slecht verhoudt tot de uitgangspunten van de Nederlandse rechtsstaat.³

CASUS III. De **examinator** constateert dat er in een vierpersoons paperopdracht plagiaat is gepleegd. Conform de onderwijs- en examenregeling worden alle vier de studenten aansprakelijk gesteld voor deze fraude: ze moeten een nieuwe paperopdracht maken en krijgen bovendien een passende straf opgelegd door het **tuchtorgaan**. Drie van de vier studenten maken bezwaar omdat het plagiaat is aangetroffen in een hoofdstuk dat door de vierde student is aangeleverd. Door de betrokkene wordt dit erkend. De drie studenten vinden het onrechtvaardig dat zij hiermee het slachtoffer worden van een *collectief opgelegde straf*. De studieleiding houdt voet bij stuk: het drietal heeft niet afdoende bewezen dat zij niet betrokken zijn geweest bij de fraude en dat zij al het mogelijke hebben gedaan om te voorkomen dat het ingeleverde vierpersoons paper geheel of gedeeltelijk door frauduleus handelen tot stand is gekomen.⁴

Ik vind de uitkomst van Casus III onbevredigend. Met name de omgekeerde bewijslast (je bent schuldig tenzij je je onschuld kunt bewijzen) zal een integere onderwijsprofessional tegen de borst stuiten. De studieleiding dient als uitgangspunt te kiezen dat men fraudegevoelige groepsopdrachten behoort te vermijden. Als groepsopdrachten desondanks te fraudegevoelig zijn, kunnen gewetensvolle professionals de pijn op drie manieren verzachten: a) studenten krijgen het recht voor een *individuele* opdracht te kiezen als ze de frauderisico's van een groepsopdracht niet aandurven; b) de fraudegevoelige onderdelen van de groepsopdracht worden duidelijk toegedeeld aan *individuele* groepsleden, zodat de andere groepsleden niet collectief op frauduleus gedrag kunnen worden aangesproken; c) het werkstuk wordt door de groep in concept ingeleverd, het concept wordt vervolgens met de beschikbare software op plagiaat gecontroleerd, en de groep wordt in de gelegenheid gesteld de aangetroffen uitgliders alsnog te herstellen.

Wes Holleman
weblog onderwijs 28-8-2016
<http://www.onderwijsethiek.nl>

>>> Eindnoten: zie volgende pagina >>>

-
- ¹ Vrij naar: <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/saxion-tentamen-ongeldig-verklaard> (31/5/2015) en <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/tentamen-ongeldig> (3/4/2011).
- ² Vrij naar: <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/statistische-onregelmatigheden> (28/12/2014).
- ³ Vrij naar: <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/collectieve-straf-voor-examenleerlingen> (18/6/2014).
- ⁴ Vrij naar: <http://punt.avans.nl/2016/07/beschuldigde-studenten-vrijgesproken-na-plagiaat-groepsgeenoot/> (8/7/2016) en <http://www.observantonline.nl/Home/Artikelen/articleType/ArticleView/articleId/11039/Straf-bij-groepsfraude> (15/6/2016).